

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА ЈУГОСЛАВИЈЕ

АПСОЛУТНА БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА ЗАКОНА О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Одредбом члана 354, став 2, тачка 8. Закона о парничном поступку прописано је да битна повреда одредаба парничног поступка постоји увек кад је, противно тој одредби Закона, суд одбио захтев странке да у поступку употребљава свој језик и писмо и да, на свом језику, прати ток поступка. Та повреда одредаба парничног поступка постоји ако је странка у жалби истакне.

Подносилац иницијативе за покретање поступка за оцењивање уставности оспорене одредбе Закона о парничном поступку сматра да битна повреда одредаба парничног поступка постоји (треба да постоји) и кад суд одбије захтев других учесника у поступку да употребљавају свој језик и писмо и на свом језику и писму прате ток поступка, те кад суд одбије да им писмена доставља на језику и писму којим су се у поступку служили.

Уставни суд Југославије није усвојио иницијативу.

Одредбом члана 214, став 2. Устава СФРЈ зајамчено је свакоме да у поступку пред судом употребљава свој језик и да се на њему упознаје са чињеницама које се утврђују у поступку. Припадници народности, према члану 171. Устава СФРЈ, имају, у складу с Уставом и законом, право на употребу свог језика и писма у остваривању својих права и дужности.

Ближу употребу језика и писма у парничном поступку уређује Закон о парничном поступку. Тако је чланом 6. тога Закона утврђено да странке и други учесници у поступку имају право да се служе својим језиком и да им се писмена достављају на језицима народа и народности Југославије. Странке, и други учесници у поступку, имају право да у парничном поступку употребљавају свој језик. Ако се поступак води на језику једне странке, односно језику другог учесника у поступку, другој странци обезбеђује се преводeње на њен језик. Позиви, одлуке и друга писмена упућују се странкама и другим учесницима у поступку на језицима народа и народности који су у службеној употреби у суду. Странкама и другим учесницима је, на тај начин, осигурана употреба свог језика и писма.

Повреда тог начела представља битну повреду одредаба парничног поступка. Да ли ће та повреда постојати у сваком случају, независно од тога о коме је учеснику у поступку реч: странци, или неком другом учеснику у поступку, ствар је законског уређивања тих односа. Из Устава СФРЈ не произлази да је законодавац обавезан да сваки случај повреде тога начела о употреби језика и писма у поступку пред судом утврди као апсолутну битну повреду одредаба парничног поступка. Законодавац је, према томе, слободан да утврди да такву повреду представља само повреда утврђена оспореном одредбом Закона о парничном поступку. Законом је могло бити прописано да апсолутна битна повреда одредаба парничног поступка постоји и у случају друге повреде начела о употреби језика и писма. Но, ствар је закона како ће то уредити, а прописивање да апсолутну повреду представља само повреда из оспорене одредбе Закона о парничном поступку, не представља неслаганост закона са Уставом СФРЈ. Све друго, значило би, у ствари, по мишљењу Уставног суда Југославије, избор најповољнијих решења, избор који припада само законодавцу. Оцена ваљаности тога избора значила би, у ствари, уре-

бивање друштвених односа у овој области. А Уставни суд Југославије, по Уставу СФРЈ, не оцењује вредност решења која садржи одређени закон, већ уставност таквог решења. Стога на уставност оспорене одредбе Закона о парничном поступку није од утицаја мишљење подносиоца иницијативе о томе како би требало да буде уређено питање повреде одредаба парничног поступка о којој је реч у оспореној одредби Закона о парничном поступку.

(Решење УСЈ, У-202/87)

ПРИВРЕМЕНО ОГРАНИЧЕЊЕ РАСПОЛАГАЊА ДЕЛОМ ДРУШТВЕНИХ СРЕДСТАВА ЗА ПОТРОШЊУ

Чланом 6. Закона о привременом ограничењу располагања средствима (делом) за потрошњу („Сл. лист СФРЈ”, број 75/87) прописано је да ће корисници друштвених средстава: банкарске организације, народне банке, организације осигурања имовине и лица, лутрије и кладонице, и самоуправне интересне заједнице, исплаћивати личне дохотке за четврто тромесечје 1987. и за прво полугодиште 1988. године до висине просечног месечног износа личног дохотка исплаћеног за треће тромесечје 1987. године.

Републички одбор Синдиката радника финансијских организација покренуо је поступак пред Уставним судом Југославије за оцењивање уставности оспорене одредбе савезног закона, истичући да су тако радници у области ванпривредних делатности стављени у неравноправан положај у односу на раднике у привредним делатностима. Осим тога, Синдикат сматра да је на тај начин повређено право радника у односним организацијама да одлучују о расподели средстава за личне дохотке.

Уставни суд Југославије одбио је да утврди да је одредба члана 6. наведеног савезног закона несагласна с Уставом СФРЈ.

Одредбама члана 267. Устава СФРЈ утврђено је да се, савезним законом, кад је то неопходно ради спречавања или отклањања већих поремећаја у привреди, може прописати привремена забрана располагања делом друштвених средстава за потрошњу: у организацијама удруженог рада, самоуправним интересним заједницама и самоуправним организацијама и друштвено-политичким заједницама.

Из одредаба члана 267. Устава СФРЈ произлази, по мишљењу Уставног суда Југославије, да Уставом није утврђено да се ограничење, привремена забрана располагања делом друштвених средстава за потрошњу мора утврдити на одређен начин: тако што ће важити за све кориснике друштвених средстава, нити да за њих морају важити исте мере ограничења располагања делом друштвених средстава. То значи да законом може бити утврђено да ли ће се мере ограничења располагања друштвеним средствима односити само на поједине кориснике тих средстава, и да ли обим ограничења може бити различит за поједине кориснике друштвених средстава, или се, за различите кориснике тих средстава могу утврђивати и различите мере ограничења располагања друштвеним средствима, како по врсти, тако и по њиховом обиму. Мера ограничења располагања друштвеним средствима за одређено време јесте мера економске политике коју утврђује законодавац, који, наведеним одредбама Устава СФРЈ, није ограничен у избору тих мера. То ће рећи да је садржина мера ограничења располагања средствима за потрошњу ствар политике за коју се, у границама утврђеним Уставом СФРЈ, определи законодавац. Законодавац може, према томе, прописати да мерама утврђеним оспореном одредбом савезног закона не подлежу сви корисници друштвених средстава, а да тиме не повреди ни наведену одредбу, ни било коју другу одредбу, односно начело Устава СФРЈ. Ако већ Устав СФРЈ рачуна с могућношћу забране располагања средствима у појединим областима, онда то значи да сам Устав рачуна, за одређено време (колико траје ограничење, које може бити само привремено), са неједнаким положајем појединих делатности у располагању друштвеним средствима.

Привременом забраном располагања делом друштвених средстава за потрошњу није повређено право радника у односним делатностима да одлучују о расподели средстава за личне дохотке, јер привремено ограничење располагања делом друштвених средстава за ту потрошњу није суспензија (привремена) самоуправних општих аката о расподели у односним организацијама, а још мање административно одређивање висине личних доходака радника у областима делатности на које се односе одредбе члана 6. оспореног савезног закона. Стога не стоји тврђња из предлога којим се покреће поступак за оцењивање уставности да је у питању повреда самоуправних права радника у тим делатностима да одлучују о расподели средстава за личне дохотке.

У складу с изложеним, Уставни суд Југославије оценио је да одредба члана 6. наведеног савезног закона није несагласна с Уставом СФРЈ и одбио предлог да утврди њену неуставност.

(Одлука УСЈ, У број 29/88.)

СУПРОТНОСТ РЕПУБЛИЧКОГ ОДНОСНО ПОКРАЈИНСКОГ ЗАКОНА СА ЗАКОНОМ О ОПШТЕМ УПРАВНОМ ПОСТУПКУ

Чланом 223. Закона САП Косово о пензијском и инвалидском осигурању прописано је да се пензијски стаж, навршен до 30. јуна 1983. године (дан ступања на снагу тога закона) рачуна на начин како је предвиђено прописима који су важили до тога дана. До тога дана, важио је пропис члана 117а. Закона САП Косово о пензијском и инвалидском осигурању из 1972. године. По том пропису, захтеви за утврђивање пензијског стажа који се доказује изјавама сведока, могли су се подносити у року од две године од дана ступања на снагу те законске одредбе, тј. до краја 1980. године.

Подносилац иницијативе за покретање поступка за оцењивање уставности члана 223. Закона САП Косово о пензијском и инвалидском осигурању, из 1973. године, тврди да је та законска одредба у супротности с одредбом члана 159. Закона о општем управном поступку, према коме је и изјава сведока — доказно средство. Оспореном одредбом Закона САП Косово искључује се, по мишљењу подносиоца иницијативе, могућност да се изјава сведока користи као доказно средство, а то је у супротности са наведеном одредбом Закона о општем управном поступку.

Решење о неприхватању иницијативе за покретање поступка за оцењивање супротности наведене одредбе покрајинског закона са Законом о општем управном поступку, Уставни суд Југославије засновао је на овим разлозима:

чланом 223. Закона САП Косово о пензијском и инвалидском осигурању није прописано да се у поступку утврђивања пензијског стажа осигураник не може користити изјавом сведока као доказним средством. Према томе, оспорена одредба Закона САП Косово већ ни због тога није у супротности са Законом о општем управном поступку. Чланом 3. Закона о општем управном поступку прописано је да ће се тај закон примењивати у управним областима за које није прописан поступак. Закон о општем управном поступку примењује се, дакле, само онда кад за одређену управну област није прописан посебан поступак (супсидијерна примена закона). Кад је за одређену управну област законом прописан посебан поступак, не долази до примене одредаба Закона о општем управном поступку. Имајући у виду такву природу одредаба Закона о општем управном поступку, јасно је да супротности између посебног закона и Закона о општем управном поступку ни не може бити, с обзиром на право законодавца да, за одређену област, пропише и посебан поступак. Посебан поступак може бити прописан и републичким, односно покрајинским законом. То, тим пре, што Федерација, према члану 281. Устава СФРЈ, уређује само општи управни поступак. Ако одређено питање поступка републичким, односно покрајинским законом и буде уређено

на начин супротан Закону о општем управном поступку, у питању је супротност са савезним законом која не обавезује на изрицање такве одлуке у уставно-судском спору. У ствари, у таквом случају се не може ни говорити о постојању супротности са савезним законом, будући да је реч о томе да се одређено питање поступка уређује (посебним законом) друкчије него савезним законом, и то, на основу самог Устава СФРЈ, и савезног закона којим је уређен општи управни поступак. Зато несагласност одредаба републичког, односно покрајинског закона са савезним законом не повлачи обавезу односног законодавца да такву несагласност закона са савезним законом отклони. Стога је Уставни суд Југославије оценио да је реч о несагласности закона, која је, уосталом, и по Уставу СФРЈ могућа, будући да Устав СФРЈ не допушта само супротност са савезним законом, а те супротности у овом случају нема.

(Решење УСЈ, У број 429/87, од 13. априла 1988.)

САВЕТ РАДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У ОСНИВАЊУ ОДЛУЧУЈЕ О ЗАСНИВАЊУ И ПРЕСТАНКУ РАДНОГ ОДНОСА

Чланом 362. Закона о удруженом раду (нумерација пре утврђивања прецишћеног текста...) прописано је да савет радне организације у оснивању, до самоуправног организовања (конституисања) организације одлучује, на предлог привременог пословодног органа, о заснивању радног односа радника и уређује међусобна права, обавезе и одговорности.

Подносилац иницијативе за покретање поступка за оцењивање уставности оспорене одредбе Закона о удруженом раду сматра да та законска одредба није сагласна с Уставом СФРЈ, будући да одлука о престанку радног односа због повреде радних обавеза представља уставно право радничког савета организације удруженог рада и да савет организације нема, по Уставу СФРЈ, овлашћења која има раднички савет.

Уставни суд Југославије није прихватио иницијативу за оцењивање уставности оспорене одредбе Закона о удруженом раду.

Радна организација — уколико не настаје издвајањем основне организације из постојеће радне организације — настаје оснивањем. Оснивање радне организације врши се под условима и по поступку који утврди закон. Услови и поступак за оснивање радне организације утврђени су Законом о удруженом раду, којим је утврђен поступак оснивања и настанка (конституисања) радне организације. Радна организација постоји, у смислу Устава СФРЈ, и Закона о удруженом раду, тек кад она буде изграђена, и конституисана, у складу с Уставом и Законом о удруженом раду. Све до тада, пословима радне организације у оснивању управљају пословодни (привремени) орган и савет радне организације. Савет радне организације у оснивању, један је од привремених облика самоуправљања у удруженом раду. Настанак радне организације, њено конституисање, није могуће пре него што у њој, уз остало, настане и радна заједница радника који удружују свој рад у радној организацији у оснивању и који, коначно, одлучују о конституисању радне организације. О удруживању рада у радну организацију у оснивању одлучује привремени савет радне организације у оснивању. Ни процес организовања радне организације у оснивању не значи одсуство обавеза оних о чијем је удруживању рада одлучио привремени савет радне организације, а повреда обавеза може водити и одлучи о престанку рада радника, под условима утврђеним Законом о удруженом раду. Савет радне организације, као привремени орган самоуправљања, може бити овлашћен да одлучује не само о заснивању, већ и о престанку радног односа због повреда радних обавеза које повлаче престанак радног односа. Будући да је и савет радне организације у оснивању орган самоуправљања, не противи се одредбама Устава СФРЈ да тај орган има овлашћења која су му утврђена оспореном одредбом Закона о удруженом раду.

(Решење УСЈ, У број 533/87.)

НАДЛЕЖНОСТ СУДОВА УДРУЖЕНОГ РАДА

Одредбом члана 16. Закона о судовима удруженог рада („Сл. лист СФРЈ”, број 38/84) прописано је да судови удруженог рада одлучују о споровима из друштвено-економских односа и о споровима утврђеним законом.

Подносилац иницијативе, полазећи од схватања да судови удруженог рада, као самоуправни судови, могу одлучивати само у споровима које им повере радни људи, не могу одлучивати о споровима који им се законом стављају у надлежност. Стога, по мишљењу подносиоца иницијативе, оспорена одредба Закона о удруженом раду није сагласна с Уставом СФРЈ.

Решење Уставног суда Југославије о неприхватању иницијативе за покретање поступка за оцењивање уставности оспорене одредбе Закона о судовима удруженог рада засновано је на овим разлозима: ван спора је да самоуправни судови одлучују у споровима које им повере радни људи, као што је ван спора да је и суд удруженог рада — самоуправни суд. Али, кад су у питању самоуправни судови, ваља имати у виду да је Устав СФРЈ, одредбом члана 226, став 1. и сам одредио у којим споровима из друштвено-економских и других самоуправних односа одлучују судови удруженог рада. Надлежност судова удруженог рада да одлучују у споровима из члана 16. Закона о судовима удруженог рада утврђена је, према томе, на одређен начин (начело о надлежности судова удруженог рада) већ самим Уставом СФРЈ. Одредба члана 16. Закона о судовима удруженог рада изражава, према томе, оно што је у погледу надлежности тих судова утврђено већ самим Уставом СФРЈ. Отуда, по мишљењу Уставног суда Југославије, оспорена одредба Закона о судовима удруженог рада утврђује надлежност тих судова у складу с Уставом СФРЈ, па стога нема места оцењивању њене уставности.

(Решење УСЈ, У-34/86, од 9. априла 1986.)

Припремио *Борђе Бурковић*

ОДЛУКЕ ВИШЕГ ПРИВРЕДНОГ СУДА СР СРБИЈЕ

НЕ МОЖЕ СЕ ПОДНЕТИ ТУЖБА АКО ПОСТУПАК ПО ПРОТИВТУЖБИ НИЈЕ ОКОНЧАН

Првостепени суд је обдацио тужбу.

Тужилац у жалби истиче да се не ради о правноснажно пресуђењој ствари, односно, да тече парница, јер је Врховни суд по захтеву за заштиту законитости укинуо и првостепену и другостепену пресуду, па је предложио да се решење првостепеног суда преиначи а предмет врати на поновни поступак.

Виши привредни суд је одбио жалбу а решење потврдио.

Из образложења:

„Својим решењем Пзз.13/85 од 9. X 1985. године, Врховни суд Србије укинуо је првостепену и другостепену одлуку у делу којим је одбијен противтужбени захтев а који сада представља тужбени захтев тужиоца.

Поступајући по наведеном решењу Врховног суда, првостепени суд је одржао неколико расправа, а на последњем рочишту од 13. XI 1986. године наложено је противтужиоцу, односно, садашњем тужиоцу да прецизира свој противтужбени захтев а расправа је одложена на неодређено време. После тога није одржано ново рочиште нити је донета одлука по противтужби.